Primorska BORBA

Leto II. — Štev. 13. | Ajdovščina, sobota 6. aprila 1946 | Cena 4.— lire

„Toda na koncu vseh koncev imamo srce, imamo dušo, imamo misel, ki je vsa naša in ki je ni mogoče nekaznovano žaliti.“

je dejal Jaksetich, v imenu 150 tisoč manifestantov, v imenu ljudstva Julijske Krajine na ljudski manifestaciji za priključitev Julijske Krajine k naši Jugoslaviji.

Fašisti v svojem elementu

Vsa svetovna in domača reakcija se je vrgla v najostudnejšo protiljudsko borbo proti prebivalstvu Julijske krajine in Trsta. Kot rezultat tega je zabeležilo tržaško ljudstvo organizirane provokacije, ki so jih izvršili pritepenci iz italijanskih mest, ki so v varstvu civilne policije in pod zaščito zavezniške vojaške uprave skušali ustrahovati naše množice v Trstu. Te tožbe plačanih kričačev v Trstu in Gorici so bile nekak uvodni nagovor v dejanja, ki so sledila. Fašistična civilna policija je začela zopet s staro prakso, s tem, da je vdrla v prostore antifašističnih organizacij in tam izvršila barbarske »preiskave« pod parolo, da išče orožje. Tak način protidemokratične borbe je našemu ljudstvu znan že iz dobe prvega strahovanja fašizma pri nas.

»Trda so dejstva«, je izjavil predsednik PNOO tov. France Bevk, ko je nanizal vrsto fašističnih zločinov, izvršenih v zadnjih dneh. Da, trda so dejstva, saj je na tržaških tleh zopet tekla ljudska kri škedenjskih žrtev, saj je na tržaških tleh bilo izvršenih nekaj ostudnih zločinov nad predstavniki Jugoslovanske armade, saj je prav Trst zopet priča poživinjenega divjanja fašistov, ki prihaja do izraza v trganju slovenskih in jugoslovanskih zastav, žvižganju, razbijanju, blatenju ljudskih pravic, zapiranju poštenih ljudi in mučenju po zaporih.

Poštenemu kmetu in delavcu se ob teh trdih dejstvih ne stisne samo pest, ampak tudi srce v ogorčenju nad listini, ki to dovolijo. Temu so priča veličastne demonstracije ljudstva v Trstu in Gorici, kjer stotisočglave množice kriče v svet: »Dovolj, stokrat dovolj! Smrt fašizmu! Tito — Jugoslavija! Tito, Primorska te kliče! Tito, Trst te čaka!«

Delavstvo stavka. Te oblikovalne sile človeškega napredka, nosilci proizvodnje, ustavljajo stroje, zapuščajo delo, da javno obsojajo to, kar ne samo, da ne obsodi, ampak celo podpira okupacijska vojska v coni A, nasilje nad ljudstvom. Demokratično ljudstvo po zaporih je napovedalo gladovno stavko zato, ker jih prav na fašistični način, na način, ki je znan skoraj vsakemu poštenemu Slovencu in demokratičnemu Italijanu, mučijo in pretepajo po zaporih.

To so trda dejstva, kakor pravi tovariš Bevk in kakor pravi slednji, ki se ni spajdašil s fašisti v Julijski krajini. Nič čudnega ni, da so ta trda dejstva dala poguma celo nemškim ujetnikom v Trstu, da kriče: »Tito kaput, Stalin kaput, Jugoslavija kaput itd.« Nič čudnega ni, če so ta trda dejstva dala poguma fašističnemu nadškofu Carlu Margottiju, da si je predrznil napisati »v božjem imenu« pastirsko pismo. Margotti, ki je bil nosilec slovenskega raznarodovanja na Goriškem; Margotti, ki je slavil Mussolinija, krvnika demokratičnih množic in nosilca fašističnega napada na jugoslovanske narode, z besedami: »Bog naj blagoslovi ducejа«; Margotti, ki je blagoslavljal zločinskega Robottija zato, ker je pobijal slovenske otroke, žene in može; zato, ker je streljal talce, zato, ker je požigal domove preprostemu ljudstvu; ta Margotti si upa napisati pastirsko pismo in v njem blatiti demokratično ljudstvo predvsem v coni B.

Margotti se je torej zopet pokazal zvestega služabnika fašizma. Čim je zaslišal, da je nekdo na tržaških ulicah zakričal: Viva duce!, čim je videl, da črna policija strelja v ljudske množice, čim je zastulil, da fašizem še ni povsem pokopan, je dvignil tudi on »svojo ponosno fašistično glavo in zaenkrat napisal »samo pastirsko pismo«. Nosilec fašizma, ducejev plačanec na Goriškem, je torej ponovno izrabil svoj knezoškofijski naslov zato, da bi pod to krinko spet uspel s svojo fašistično protiljudsko borbo.

Toda treba se je zavedati nečesa: Danes je stvar precej drugačna kakor je bila takrat, ko je Margotti [illegible]

VSE ZA NAŠ TRST

Medtem ko polni delovno ljudstvo tržaške ulice in manifestira svojo voljo po priključitvi Julijske krajine in Trsta k Jugoslaviji, govori in dela z njimi tudi ljudstvo iz cone B. Danes stotisočglave množice najdejo odmev svojih misli v besedah tov. Jaksetícha: »Mi ne vemo, kaj hočejo početi z nami, ne vemo, do katere meje hočejo preizkusiti zmernost in potrpežljivost našega velikodušnega tržaškega ljudstva. Mi smo vedno dejali, da smo za red, da smo za nepretrgano delo, da hočemo, da se v našem mestu ustvari bratstvo, ne pa sovraštvo.

Toda na koncu vseh koncev imamo srce, imamo dušo, imamo misel, ki je vsa naša in ki je ni mogoče nekaznovano žaliti. Naši sovražniki so za trenutek mislili, da so nas upognili, da smo na tleh. Ne vemo, po kakšnem merilu so ocenjevali položaj, da so prišli do takih sklepov. Morda so mislili, da bomo klonili glavo pred drhaljo, ki jim jo je uspelo polegniti s seboj na njihove »manifestacije« s tem, da so izrabljali ime Italija in branili italijanstvo Trsta, ki ga ni nikoli nihče ogrožal.«

To je odmev ljudskega klica, ker naše ljudstvo tako govori, misli in čuti prav tako v coni A kakor v coni B, kjer množicam sicer ni treba prelivati svoje krvi, ni treba voditi borbe proti oboroženim kričačem. Ljudske množice v coni B niso priča barbarskih vdorov v svoje prostore, vendar vse to prav tako živo sodoživljajo in prav tako občutijo. O tem priča stotine in stotine poslanih pisem iz vseh krajev cone B, kjer množice pišejo junakom Trsta, herojem Škednja, pobornikom za ljudske pravice, nosilcem demokracije, naj vztrajajo v težki borbi, naj ne klonejo pred nasiljem znova porojenega fašizma, ker jim stoje v ozadju tudi bratje iz cone B. In res ti bratje ne pošiljajo samo pozdravnih pisem, ne manifestirajo samo na množičnih zborovanjih po vseh krajih cone B, po vseh središčih: v Postojni, v Kopru, v Herpeljah, v Ajdovščini, v Tolminu, v Idriji, v Sv. Luciji, v Podbrdu, v Bistrici, v Vipavi, kjer dvatritisočglave množice ob vsakem trenutku žalitve naših bratov v coni A dvignejo svoj glas protesta in skupno s tržaškimi brati zahtevajo razpust in kaznovanje fašističnih zločincev ter obsojajo zadržanje ZVU, ki ne samo, da ne posluša klica demokratičnih množic, ki ne samo, da ni ničešar pokrenila, da bi se preprečilo fašistično divjanje, ampak to celo podpira. Poleg tega pa se vedno dvigajo številke zbrane hrane in denarnih prispevkov za tržaško ljudstvo.

Po idrijsko-cerkljanskem okraju so pred dnevi zbrali v vaseh Govejek 350 lir, Medvedje bodo 256 lir, Bela 492 lir in 5 din, Krnice-Masore 805 lir, Dole 1378 lir, Idrijski Log 361 lir, Vrsnik 740 lir, Otalež 940 lir, Vojsko 876 lir, Zavratec 602 liri; skupno torej 6800 lir in 5 din.

Poleg tega so zbrale še podružnica mizarjev 2436 lir, podružnica kulturno prosv. dela 1815 lir, podružnica gradbene stroke 605 lir, podružnica cestarjev 1690 lir, podružnica lesne stroke 10.000 lir, podružnica okr. in mest. NOO 10.000 lir, podružnica P. T. T. 3000 lir, mestni sindikati idrijskega rudnika 10.000 lir, medstrokovni svet ESDN 3247 lir, kar zopet znaša 42.793 lir.

Torej so samo v tem okraju zbrali 49.593 lir in 5 din.

Prostovoljni prispevki iz Bedin 1071 lir.

Tudi ajdovski aktivisti so zbirali v zadnjih dneh in zbrali 47.167 lir. Poleg tega je zbralo še delavstvo iz okraja Idrija 60.192 lir, delavci in nameščenci Rizzatijeve žage 20.000 lir, podružnica ES pri pov. NZ 5306 lir.

Koliko pa zberejo še ljudje, kar prezrejo naši dopisniki — pa v bodoče ne smejo več — priča dopis, ki ga je poslal v imenu vaščanov iz Podlanišč tov. Janez Jeram:

V P»rimorski borbi« z dne 23. marca 1946, v članku »Vse za stavkajoče v Trstu«, sem bral, koliko je dala posamezna vas za stavkujoče.

Prebral sem članek in našel sem precej vasi Slovenskega Primorja, toda vasi Podlanišče nisem našel nikjer zabeležene.

Vas Podlanišče spada pod bivši cerkljanski okraj in ni tako zapuščena, kakor bi si jo predstavljali. Nekaj vrstic bi bila tudi vredna med drugimi primorskimi vasmi — toda ni jih bilo. Ni se mi zdelo prav, da naša vas, ki jo poznajo vsi primorski in gorenjski partizani, ne bi bila imenovana, toda rekel sem sam pri sebi, kaj bi se hvalili, zato kar smo dali, nikdar se nismo hvalili skozi dve leti, ko smo podpirali našo vojsko in ko ni bilo potreba napraviti nobenega prisilnega odkupa, vse so dali prostovoljno, da bi pa ravno danes ne, ko gre za dobrobit delovnega ljudstva.

Niso pa prezrli tega tudi drugi vaščani, prišli so na KO v vasi ter spraševali, kam ste dali blago, ki se je nabralo po vaseh našega okraja, že v strahu, da ni prišlo v Trst. Prosili so me, naj dam v javnost, da tudi mi nismo ostali zadnji in da se še vedno zavedamo, da še vedno žrtvujemo, za kar smo se borili, da smo tudi mi s Trstom, da tudi mi vemo, kaj je naša dolžnost.

Ne za to, kar smo dali, ampak da povemo sčetu, da vsaka vas, vsaka hiša zbira in daje, zato je treba, da se o vseh piše; tako nekako se glasi pismo, ki ne kaže samo velike zavesti naših ljudi, ampak tudi dovolj jasno kaže, kako prav razumejo množice same potrebo popularizacije njihovega dela.

daljeval z molitvami za neizogibno zmago fašistične Italije. Duce ima, kar hoče, on hoče pravo slavo Italije itd.« Danes je Margottijevo pastirsko pismo v očeh našega ljudstva samo klic, samo besno renčanje, podobno fašističnemu besnenju tolp in razbijačev pod varstvom brzostrelk civilne policije. Prav tako kot sodi danes naše ljudstvo tiste razbijače po tržaških in goriških ulicah, tako obsoja Margottijevo renčanje, ker dobro ve, da vse to vre iz enega in istega kotla razbitega fašizma.

In ob teh trdih dejstvih dviga naše ljudstvo svojo večno obsodbo nad fašizmom: Smrt fašizmu! Smrt fašistom!

Tito - Jugoslavija

Zavezniška komisija je obiskala Postojno

Kamor koli so prišli člani zavezniške komisije, povsod jih je pozdravljajo naše ljudstvo, povsod so jih spremile desettisočglave množice ljudstva in povsod je donel en sam klic: »Hočemo Tita, hočemo Jugoslavijo! Tako je ponavljajo tržaško delavstvo, tako so ponavljali istrski kmetje, ta glas je dvignila Gorica, tako so govorile naše žene in matere v Brdih, tako jih je tudi pozdravilo ljudstvo v Postojni, kamor so prišli 3. aprila na kratek izlet v Postojnsko jamo.

Okrog 10 dopoldne se je raznesla po Postojni vest, da je prišla v Postojnsko jamo zavezniška komisija. Kar naenkrat so se začele zbirati pred Postojnsko jamo tisočglave množice ljudi, ki so vzklikale zavezniški komisiji ter ponovno pribile vse to, kar je že neštetokrat ponovilo primorsko ljudstvo.

Člani zavezniške komisije so res prišli okrog 10 v Postojno, kjer jih je pozdravil v imenu mesta Postojne in postojnskega okraja tov. Bizjak, nato pa so odšli takoj v jamo, da si ogledajo še to edinstveno lepoto slovenske zemlje. Gostje so se z velikim zanimanjem ustavili na kraju, kjer so izvršili partizani sabotažno akcijo in so se podrobneje zanimali za samo izvedbo tega junaškega bojnega podviga. Nato pa so občudovali lepote Postojnske jame in se dalj časa ob vsaki stvari pomudili in se razgovarjali z jamskimi vodiči.

Nad polni dve uri so se gostje zadržali v jami, medtem pa se je pred hotelom zbralo postojnsko prebivalstvo in ves čas prepevalo slovenske pesmi, vzklikalo Titu, demokratičnemu ljudstvu Trsta in Gorice ter ponovno zlogovalo zahtevo primorskega ljudstva: Tito, Primorska te kliče! Nekajkrat je staro in mlado zarajalo kolo.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Trst je naš in bo naš, ker tako hoče ljudstvo

Množice prihajajo v sprevodih na trg Unita. — Ogromna množica posluša govor tov. Jaksetícha. — »Čerini« z brizgalnimi in na konjih razganjajo demokratične stotisočglave množice.

Med fašisti je dvignil glavo tudi nadškof Margotti

Prinašamo članek, ki ga je objavila »Ljudska pravica« 2. aprila zaradi zanimivosti v celoti.

Goriški nadškof — knez Carlo Margotti je objavil te dni svoje »pastirsko pismo«. To pastirsko pismo je Margotti topot objavil v italijanščini in slovenščini, čeprav prejšnje čase ni imel te navade, ker je v svojih aktih uporabljal samo italijanščino in ni priznaval Slovencem na Goriškem pravice do svojega jezika.. To pismo je zelo obširno, navedli bomo pa iz njega le nekatere pomembnejše odstavke. — Margotti pravi med drugim:

»Želel bi, da bi se vsi naši duhovniki podložniki, Slovenci in Italijani, naučili od Kristusa, kako je treba ljubiti svoj narod, svojo domovino. Bog je dal vsakemu svoj narod. Kako žalostno je slišati nespametno vpitje prenapetih agitatorjev, ki kličejo smrt temu ali onemu. To je zelo škodljivo bratski ljubezni, ki bi morala vladati med kristjani, četudi drugega jezika in naroda.«

Margotti pravi nadalje v svoji poslanici:

»Propad moralnega življenja je v naši škofiji zelo občuten zaradi zadržanja napram najvišji šolfijski cerkveni oblasti, napram nadškofu, kateremu se praktično zabranjuje izvrševanje nadpastirske službe v tako obširnem delu nadškofije. In proti tej kršitvi najsvetejših pravic sv. Cerkve in proti tej omejitvi svobode njenih služabnikov in posebno nadškofa, dvigamo svoj glas v protest in zahtevamo od oblasti v pasu B, da poskrbijo, da preneha to stanje. Vrnejo naj prostost kretanja in delovanja nadškofu, ki ga je božja Previdnost postavila kot poglavarja tej nadškofiji... »Ne dotikajte se mojih maziljencev!« ponavlja božji Ustanovitelj Cerkve. Gorje tistemu, ki se dotaknejo duhovnikov! In vendar je mnogo takih, ki pravijo, da so katoličani, a pod pretvezo narodnosti ali politike preganjajo duhovnika, odrekajo pokorščino šolfu, ga ovirajo, da bi vršil svoje poslanstvo in preklinjajo papeža.«

Čeprav so v tem besedilu zanimivi odstavki, ki bi jih bilo mogoče komentirati, zlasti tiste, iz katerih je razvidno, da je Margotti končno ugotovil, da so na Goriškem tudi Slovenci, kakor tudi tisti, ki se nanašajo na njegovo stališče v odnosu do cone B, — se ne bomo spuščali v komentarje in ne pobijali Margottijevih argumentov. Četudi grozi: »Ne dotikajte se mojih maziljencev!« in »Gorje tistim, ki se dotaknejo duhovnikov!« se bomo ob tej priliki na poseben način »dotaknili« kneza-nadškofa Margottija. Na njegovo pastirsko pismo bomo odgovorili tako, kakor Margotti verjetno ne pričakuje.

Margotti je bil izbran, da bi na cerkvenem področju sodeloval s fašizmom v imperialistični akciji raznarodovanja

Margotti je prišel v Gorico 22. septembra 1924. Bil je naslednik nadškofa Sedeja, Slovenca, ki so mu fašisti z nasiljem skrajšali življenje. Margotti je bil izbran, da bi na slovenski zemlji na cerkvenem področju sodeloval s fašizmom v imperialistični akciji raznarodovanja in asimilacije. Bil je izbran za to misijo zato, **ker je imel vse lastnosti izrazitega fašista v škofovskem ornatu.** Zdaj je v naših rokah med drugim obširen referat, ki ga je Regia Questura di Gorizia« poslala goriškemu prefektu 24. IX. 1934 in v katerem je opisana instalacija novega nadškofa. Med drugim je v referatu citiran tudi Margottijev govor v goriški katedrali, v katerem je dejal:

»Naša misel se obrača k Vladi in Tistemu (Mussoliniju), ki zna tako dobro vladati drugim in ki je povzdignil italijanski narod do tolikšne slave. Naš pozdrav in želja je: Da bi živel in vedno zmagoval!«

Margottijeva prva misel je bila torej, ko je prišel v Gorico, posvečena Mussoliniju, njegovemu Duceju, po čigar direktivah se je vedno ravnal pri svojem delu na Goriškem.

Margotti je v svojem govoru takoj opozoril slovenske duhovnike v svoji škofiji, »da ne smejo pozabiti pravice suverenosti italijanskega naroda, ki zasluži hvaležnost in zvestobo, ker to karakterizira svečeniško vojsko.«

Ni čuda, da je Margotti zbudil najboljši vtis med fašističnimi krogi v Gorici in da je zbudil že od začetka nezaupanje pri Slovencih, kakor to naglaša tudi citirani dokument goriške policije. (Gli Sloveni sono rimasti molto turbati.«)

Čeprav je njegovo geslo na kneževskem grbu »Pax et Justitia«, je od leta 1934 storil mnoge ukrepe z enim samim edinim namenom: uničenje še zadnjih slovenskih sledov v cerkvi in dogotovitev tistega dela, ki so ga fašistične oblasti opravile na drugih necerkvenih področjih. **Odpravljal je slovensko bogoslužje**, kjer koli je mogel, **prepovedal je slovenske pridige v cerkvah, silil duhovnike, da poučujejo slovenske otroke katekizem v italijanščini.** Italijaniziral je semenišče v Gorici. **Podpiral je fašistične oblasti pri izločanju slovenskih duhovnikov**, jih denunciral policiji in njegova krivda, da so bili internirani mnogi duhovniki Slovenci, je ugotovljena. Šel je v italijanizaciji tako daleč, da je zahteval, naj duhovniki nosijo obleke po zgledu duhovnikov v Italiji in naj izgovarjajo latinščino na italijanski način. Zamudil ni nobene prilike, da bi ne **ponižal in oškodoval slovenski narod na Goriškem in teptal je najsvetejše pravice in tradicije tega naroda.** V tem pogledu je bil vedno stoodstotni fašist.

Vse, kar je počenjal, ni delal samo zato, ker je bil prepričan in fanatičen fašist, temveč tudi zaradi tega, ker je bil **posebej plačan od fašistične vlade za svoje raznarodovalno delo.** To dokazujejo pismeni dokazi.

Dne 5. januarja 1935 je pisalo notranje ministrstvo v Rimu prefektu goriške pokrajine o dohodkih nadškofa Margottija, V tem pismu je navedeno, do kakšnih dohodkov ima Margotti pravico po veljavnih zakonih Toda razen tega bo prejel posebno subvencijo »prav zaradi aktivnosti, posebno kočljive s političnega stališča, ki jo mora opravljati v tej nadškofiji.« (...**riservandosi, come già si e avvertito, di venire in aiuto di Mons. Margotti con speciali sovvenzioni, da concedersi... in considerazione appunto dal lato politico, che egli deve esplicare in cotesta Archidiocesi.«)**

Dne 24. I. 1939 je pisal goriški prefekt Orazi notranjemu ministrstvu v Rim, da bi bilo treba zvišati te posebne zaupne subvencije Margottiju, ker mu ne zadostuje, kar že prejema. Prefekt je pisal:

»Pripominjam, da nadškof to zasluži tudi glede na pohvalno aktivnost, ki jo razvija v svoji nadškofiji v političnem pogledu.« (**...e meritevole dell'invocato sussidio anche per la lodevole attività che egli esplica in questa archidiocesi dal lato politico.«)**

Prejemal je bogato plačilo, da bi odpravil slovenski jezik in zanetil sovraštvo med Slovenci in Italijani

To so dokumenti, ki bi sami po sebi dovolj osvetlili osebnost Margottija in ki bi mu odvzeli pravico, da bi smel zdaj v svojem pastirskem pismu govoriti na takšen farizejski način o spoštovanju in ljubezni, ki ju je ljudstvo dolžno izkazovati svojemu najvišjemu duhovnemu pastirju. Ti dokumenti diskvalificirajo Margottija, da bi smel govoriti o potrebi bratske ljubezni med Italijani in Slovenci, zakaj v imenu italijanstva je prizadejal Slovencem toliko zla, da ga ni mogoče pozabiti, in v dobi fašistične slave in zmag ni hotel vedeti, da živijo na Goriškem Slovenci in da imajo pravico do spoštovanja njihovega jezika. Margotti je bil posebno bogato subvencioniran, da bi uničila jezik in da bi podpihoval sovraštvo med Italijani in Slovenci.

Kako neznansko se razlikuje njegovo lisičenje v tem pastirskem pismu od tistega prepotentnega stila, ki se ni razlikoval od stila katerega koli drugega Mussolinijevega hierarha, v kakršnem je Margotti pisal pastirsko pismo julija 1940, ko je Italija stopila v imperialistično vojno in ko je začela strašna divjaštva na Goriškem in v Franciji.

Italijanska časopisna agencija Stefani je objavila 16. julija 1940 brzojavko, ki se glasi:

»Knez nadškof Margotti je naslovil na duhovništvo plemenito pastirsko pismo, v katerem je najprej naglasil, da je naša domovina stopila v vojno ob strani velikega prijateljskega naroda, da bi s svojimi dostojnimi sinovi dosegla pravičen in trajen mir ter je pripomnil:

Margotti: »Bog naj blagoslovi Duceja!«

»Glede na odločne besede Duceja, ki vlada z zanesljivo in trdno roko, smo lahko mirni. On ima, kar hoče, on hoče pravo slavo Italije in blagostanje naroda, zdravega in močnega, ki ne more več ostati v svojih tesnih mejah polotoka in zahteva na svojem morju izhod in pot proti smotrom, ki mu jih je določila Previdnost. Vaš nadškof vam pravi v tem zgodovinskem času edino in vam priporoča: Pokoravajte se z zaupanjem. Vsakdo naj stori svojo dolžnost s plemenitostjo in pripravljenostjo po odredbah šefov in s tistim mirom, ki naredi, da je vsako podjetje tudi najpogumnejše, lahko in radostno.« Ko je poslal blagoslov močnim in junaškim vojakom na kopnem, na morju in v zraku ter njihovim družinam, je nadškof tako končal svoje pastirsko pismo: »Pošiljamo ponižno misel njegovemu veličanstvu kralju in cesarju, ki vedno zmaguje, in Duceju ,ki mu je zaupana usoda naših armad in vsega naroda. **Vedno naj ga varuje Bog in naj ga blagoslovi.«**

Margotti je ob tej priliki poslal Mussoliniju še posebno poslanico, polno blagoslovov in najboljših želja, da bi fašistične armade premagale sovražnike in diktirale fašistični mir. Na te Margottijeve imperialistične izlive je Mussolini odgovoril z brzojavko, ki jo je poslal prefektu v Gorici istega dne in ki se glasi:

»Ho letto il messagio dell' arvescovo Margotti. Ditegli che le sue parole sono degne di un Italiano e di un sacerdote. Esprimetegli il mio compiacimento.« — (»Prebral sem poslanico nadškofa Margottija. Recite mu, da so njegove besede dostojne Italijana in duhovnika. Izrazite mu mojo zadovoljnost.«)

To Mussolinijevo sporočilo je bilo predano Margottiju na slovesen način. Margotti je ob tej priliki poslal pismo goriškemu prefektu. Napisano je bilo 18. junija 1940 in se glasi:

»Ekselenca! Besede Duceja ,ki ste mi jih sporočili s pismom in ki ste mi jih ponovno osebno prebrali ob priliki dragega obiska davi, so prevelika nagrada zame in za moje zelo skromno delo. Prosim Vas, tolmačite Duceju mojo hvaležnost, medtem ko bom jaz nadaljeval z molitvami za neizogibno zmago fašistične Italije, ki jo še enkrat blagoslavljam tukaj z njenim Vodjo. Blagovolite prejeti moj poklon in toplo se Vam zahvaljujem za čast, ki ste mi jo izkazali s svojim osebnim obiskom, kakor tudi za vso naklonjenost, s katero ste me vedno obdajali.«

Zaupna okrožnica goriškega nadškofa

Da čimbolj popolno ilustriramo fašistično osebnost Margottija in da opozorimo na vso hinavščino in podlost njegovega sedanjega stališča ter naglasimo vso farizejsko hlimbo njegovega novega pastirskega pisma, navajamo tudi njegovo »Circolare riservata«, to je zaupno okrožnico z dne 26. julija 1940 pod naslovom »Una parola al nostro clero nell' ora presente«. To je bila njegova druga velika fašistična gesta po vstopu Italije v vojno. Značilnost te okrožnice je, da v nji energično poziva vse slovenske duhovnike svoje nadškofije, ki se mu jih še ni posrečilo pregnati, internirati ali politično zlomiti, naj končno prenehajo s slovenskim bogoslužjem in pridigami ter uvedejo italijanski verouk. V tej okrožnici je Margotti ponovno poveličeval italijansko vojno akcijo in njene imperialistične smotre ter z grožnjami opominjal slovenske duhovnike, da je zadnji čas, da se tudi oni lotijo propagande v korist italijanske imperialistične vojne. Med drugim je pisal:

»Vsi naši duhovniki dobro vedo, kaj se zdaj dogaja v Italiji, kaj dela ta narod, da bi dosegel svoje smotre, da bi zagotovil Evropi in svetu z zmago svojega orožja v skupnosti s svojo močno zaveznico trajen mir in stabilen red, ki bi zajamčil ta mir. Vendar ni nikdar nobene besede odobravanja Vodjem in pohvale zaslužnim vojakom, nikdar nobenega izraza, ki bi pokazal vsaj malo navdušenja ali zaupanja v nebeško pomoč, nikdar poziva k molitvi za zmago (od strani slovenskega duhovništva). Le molk, nesodelovanje, pasivnost. To je premalo za nas duhovnike, pa tudi za navadne katolike, ki gojijo pravo ljubezen do domovine. Nikar ne recite, da vaš Nadškof hoče uganjati politiko in intervencionizem, da je bojevit. Vaš Nadškof želi v tem primeru samo opozoriti kot pastir svoje duhovništvo na višje pojmovanje duhovniških dolžnosti in na večje razumevanje aktualnega časa, zgodovinske stvarnosti, ki jo naša Italija ustvarja s svojo hrabrostjo, s svojim duhom resnice in pravice.«

Na ta način je Margotti pritiskal na slovensko duhovščino, da bi cerkev uporabil za fašistično imperialistično agitacijo. Iz tega pisma je razvidno, da je gledal na slovenske duhovnike kot saboterje vojnih prizadevanj Italije. Iz njegovih besed sili ves njegov fanatizem in njegova policijska fašistična narava. Lahko si mislimo, kako je ravnal s tistimi, ki se niso ravnali po teh njegovih navodilih.

Dokumenti obtožujejo

Toda vsa Margotijeva zločinska narava se je uveljavila v dobi napada na Jugoslavijo, ki ga ni le odobraval, temveč tudi blagoslavljal. Borba proti jugoslovanskim partizanom v letu 1941 in 1942 in pozneje je bila razlog za nove Margottijeve molitve in blagoslove za zmago. Imamo dokumente tudi o tem, ker je Margotti zapustil sledove, ki ga označujejo kot moralnega udeleženca v početjih največjih krvnikov, ki so v imenu Italije pobijali tisoče in tisoče Slovencev borcev za svobodo in požigali stotine vasi po slovenski zemlji v imenu fašistične civilizacije in novega reda. Dokumenti, ki so v naših rokah, težko obtožujejo Margottija in nedvomno ne bo več nikdar poskušal pisati pastirskih pisem, podobnih temu, ki ga je objavil pred dnevi, ko bo prečital enega teh dokumentov, če pozna vsaj malo sramu. Tu je, da mu postrežemo z njim:

Leta 1942 je doseglo italijansko nasilje nad slovenskim narodom vrhunec. — Krvi in plena željne italijanske tolpe so ubijale in požigale po slovenski zemlji. Najboljši možje in žene so padali, italijanska vojna sodišča so imela polne roke dela: otroke, žene in starce so odganjali v množicah v internacijo. Eden glavnih krivcev vseh teh zločinov je bil vrhovni zapovednik italijanske vojske v Sloveniji, armijski general **Mario Robotti.** Njemu ni bilo nikdar dovolj pokoljev. Vedno je vzpodbujal svoje vojake k novim in novim zločinom, klanju in požigom. Ohranjena so njegova lastnoročno pisana pisma, odredbe in okrožnice, v katerih je krvoločno pisal: **»Premalo se ubija** (Si ammazza troppo poco«). Svojemu oficirju, ki je pobil 27 ljudi brez vsakega razloga, je Robotti pisal: »Bravo, Fabbri!« Robottijev izrek je: »Se occorre, si fa anche il boia!« (Če bo potrebno, bomo tudi krvniki!) In še mnogo takšnih dokazov svoje razbojniške duše je zapustil ta Robotti. Njegova zločinska delavnost je dosegla vrhunec poleti in jeseni 1942 v veliki in krvavi »ofenzivi« proti mirnemu prebivalstvu v Sloveniji. Ta razbojniška akcija se je končala 5. novembra 1942. Po zaključku je Robotti izdal okrožnico vojski in v nji priznal, da je med drugim dal **postreliti 847 ujetih partizanov**, čeprav bi po mednarodnem pravu moral z njimi ravnati kot z vojnimi ujetniki. V tej okrožnici je Robotti navedel tudi vse druge svoje in svoje vojske zločine, požige, poboje itd. Okrožnica je bila objavljena tudi v italijanskem tisku. Margotti je vse to vedel, lahko je o vsem tem bral tudi v italijanskih listih. **To je bilo objavljeno 5. novembra 1942, 10. novembra 1942 je pa Margotti pisal generalu Robottiju pismo** ter mu v njem čestital k sijajno posrečenim operacijam, poslal njemu in njegovim vojakom-razbojnikom blagoslov. Margotti je pisal v tistem pismu:

Margotti odobrava zločine Robottija

»Ekscelenca! Oprostite, prosim, če Vas nadlegujem s tem pismom, s katerim želim izročiti Vaši Ekscelenci pozdrave in želje za vse najboljše ter vse najbolj razveseljive uspehe v Vaši kočljivi in težavni misiji.« Na koncu pisma pa ponovno: **»Izvolite torej ponovno prejeti moje poklone in mnogo blagoslovov Vâm in Vašim zaslužnim oficirjem, kakor tudi vsem četam tega močnega in slavnega armijskega zbora, ki mu poveljujete Vi.«**

Objavljamo ta dokument tudi v italijanskem originalu, da se bo Margotti bolje spomnil besed:

»Eccelenza! Perdonate anzitutto, se vengo a disturbarvi con questa mia lettera, con la quale intendo diporgere a Vostra Eccellenza saluti deferenti ed auguri di ogni felicità e di tutti i più lieti successi nella Vostra delicata e difficile missione...« »Instanto vogliate nuovamente gradire i miei ossequi ed una grande benidizione per Voi e per i Vostri Ufficiali come anche per le trupe appartenenti a codesto forte e glorioso Corpo d'Armata da V. E. commandante.«

Pismo nosi podpis:

»Di Vostra Eccellenza devotissimo
Carlo Margotti

Arcivescovo di Gorizia.«

Robotti je bil velik razbojnik in ni bil posebno občutljiv za blagoslove nadškofa Margottija, zato je v Margottijevem pismu napisal lastnoročno:

»Ci vogliano ben altro delle benedizioni in questo momento!« (»Potrebovali bi vse prej kakor blagoslove v tem trenutku.«)

Kljub temu je odgovoril Margottiju z vljudnostnimi frazami. Dne 15. novembra 1942 mu je pisal:

»Ekscelenca! Prejel sem Vaše ljubeznivo pismo z dne 10. t. m. in se Vam zelo zahvaljujem za blagoslov, ki ste ga izvolili podeliti mojim oficirjem, četam armijskega zbora in meni osebno.« itd.

To je torej Margotti. Leta 1942 je blagoslavljal klanje, požige in plenitve po slovenski zemlji. Čestital je razbojniku Robottiju za to, da je poklal ali postrelil 847 ujetih partizanov in želel mu je še več takšnih uspehov; občudoval je oficirje in vojake Robottijevega korpusa, ki so požigali vasi, nabadali otroke na bajonete in posiljevali žene po slovenskih vaseh, to vse je pa imenoval »delikatno misijo«.

Ali ima pravico, da zdaj v svojem pastirskem pismu govori o »propadanju moralnega življenja« v svoji nadškofiji. in sicer vse v zvezi s tem, ker je ljudstvo izgubilo vsako spoštovanje do takšnega nadpastirja, do takšnega poglavarja cerkve? On sodi, da je ljudstvo proti njemu samo zaradi tega, ker ima svoje politično mnenje: »Politika je samo izgovor, medtem ko se prav za prav za tem skriva sovraštvo do cerkve, duhovnikov ali samega škofa« Dokazali smo torej, da so globlji razlogi, ki so privedli ljudstvo, da **»odreka pokorščino škofu.«**

V Postojni bo kongres primorskih invalidov

V NEDELJO, DNE 7. APRILA BO V POSTOJNI KONGRES PRIMORSKIH INVALIDOV. TUDI CONA B BO NA TEM KONGRESU, KATEREGA SE BODO UDELEŽILI VSI PRIMORSKI INVALIDI, IZBRALA INVALIDSKI ODBOR, KI BO V BODOČE PREDSTAVLJAL ZAHTEVE IN PRAVICE NAŠIH BORCEV, KI SO V OSVOBODILNI VOJNI ŽRTVOVALI SVOJE ZDRAVJE.

KONGRES SE BO VRŠIL KOT SKLEP INVALIDSKEGA TEDNA, KI TRAJA OD 1. DO 7. APRILA IN V KATEREM NAŠE LJUDSTVO NESEBIČNO DARUJE IN ZBIRA ZA INVALIDE.

Nadaljevanje s 1. strani.

Člane zavezniške komisije so po povratku iz jame predvsem navdušile slovenske narodne noše in prav prisrčno jih je ganila dvojica pionirčkov v slovenskih narodnih nošah, ki je igrala na harmoniko slovenske narodne pesmi. V tem trenutku se je manifestiralo ponovno vse slovenstvo Julijske krajine in njenega prebivalstva, naše ljudstvo je ponovno pokazalo, kdo je in kam pripada. Nato so si gostje ogledali z velikim zanimanjem razstavo, ki prikazuje našo narodno osvobodilno borbo. Zanimale so jih vse podrobnosti: posnetki borb, spomini na naše junake, ilegalno časopisje in delo ter boj našega ljudstva.

Potem so ostali člani komisije v gosteh. Mala pionirska dvojica jim je igrala ves čas naše pesmi. Nek član sovjetske delegacije je bil tako navdušen nad malima pionirčkoma, da jima je podaril dve knjigi s prisrčnim posvetilom. Kako sta Likon Melči in Bratuš Dinko bila v tem trenutku navdušena, o tem so pričale iskreče se mlade oči in še bolj živo razigrana pesem, ki je donela iz njunih harmonik. Gostje so se zadržavali tudi med prebivalstvom, ki je ves ta ta čas navdušeno vzklikalo, dvigalo naše zastave, prepevalo in plesalo kolo.

Tako je zopet eden izmed krajev v Julijski krajini pribil: Tukaj smo Slovenci! Tukaj je Jugoslavija! Nočemo nikdar več fašistov! Zavezniki, ne pozabite, kaj ste v Julijski krajini videli in slišali; ne pozabite, da je ljudstvo Julijske krajine mnogo trpelo pod tujimi oblastniki, da pa je tudi v osvobodilni borbi nemalo žrtvovalo za to, da se priključi k svoji materi Jugoslaviji!

Vest, da je zavezniška komisija v Postojni, se je raznesla tudi po postojnskem in bližnjih okrajih in že v dopoldanskih urah so se začele zbirati ogromne množice ljudi ob cestah z zastavami in transparenti. Tako so bile zbrane množice od Postojne pa do Trsta prav tako kot od Razdrtega pa do Gorice. Tudi to ljudstvo je hotelo na vsak način povedati, samo še enkrat poudariti: Mi smo Titovi, Tito je naš! Stotine in stotine, tisoči in tisoči so se zgrnili ob cesti in vzklikali, prepevali in čakali.

Povedali bomo, da smo tudi tu Slovenci, prav tako kot v slednjem kraju, v slednji hiši v Julijski krajini, da tudi mi hočemo Jugoslavijo. Dolge ure so tekle, toda množice so čakale; saj je to ljudstvo čakalo in se borilo za svojo svobodo celo četrt stoletja. In ko je komisija odhajala proti Trstu, so ji z zastavami zapirali pot in ji govorili: Hočemo Tita, proč s fašisti! Tukaj je Jugoslavija! Trst je naš!

Ogromne skupine ljudi, ki so čakale ob cesti, ki pelje proti Gorici, se niso dale prepričati, da je komisija odšla proti Trstu. Trdovratno so vztrajali na svojih mestih tja do večera. »Mi hočemo in moramo povedati komisiji, zakaj je v naši vasi toliko požganega, zakaj je padlo toliko naših partizanov; mi hočemo in moramo povedati, zakaj je krvavela in žrtvovala Julijska krajina in zakaj mora še danes žrtvovati.« Potem pa so vse te skupine ljudi šle v bližnje kraje in manifestirale za Tita — za Jugoslavijo.

ZAVEZNIŠKI VOJAŠKI UPRAVI
TRST

Slovenska prosvetna zveza za Primorje in Trst ugotavlja, da zavezniška vojaška uprava od prvega dne njene uprave v coni A zapostavlja slovenske kulturne ustanove in organizacije in s tem ovira obnovo našega kulturnega življenja, ki je bilo v 25 letih italijanske okupacije načrtno zatrto.

1. Slovenska prosvetna društva v Trstu in na deželi ne morejo uporabljati za svoje kulturno delovanje prosvetnih domov, ki jih je ljudstvo v ta namen zgradilo, ker je mnogo teh poslopij zasedla zavezniška vojska in služijo sedaj drugim namenom.

2. Zavezniška vojaška uprava je pokazala nepojmljivo pristranost zlasti pri oddaji javnih dvoran. Vsakovrstne umetniške skupine iz Italije so mogle neovirano prirejati svoje koncerte in opere v gledališču Verdi, ki je last tržaške občine. Slovenci pa, ki imamo kot tržaški občani enake pravice do uporabe občinskih ustanov, smo dobili v vsej dobi zavezniške vojaške uprave le dvakrat na razpolago gledališče Verdi. Poleg neštetih drugih, je bila odbita tudi prošnja Državne opere iz Ljubljane, da bi smela gostovati s tremi operami v imenovanem gledališču. Namesto opernega gledališča je ZVU ponudila dvorano gledališča Fenice, ki služi razen filmskim predstavam zlasti varieteju in sličnim prireditvam.

Z najvišjih mest se na vse načine skuša ustvariti v svetu prepričanje o popolni nepristranosti ZVU do tukajšnjega prebivalstva. Toda vsa dosedanja praksa ZVU dokazuje, da smo bili Slovenci povsod in tako zlasti na kulturnem polju dosledno zapostavljeni in da ZVU zavestno podpira vsako pobudo italijanskih šovinistov ter skuša s tem dajati krajem z mešanim prebivalstvom čim bolj italijanski videz.

V imenu vseh prosvetnih društev in njihovega članstva najostreje obsojamo krivično postopanje zavezniške vojaške uprave ter ugotavljamo, da s takim ravnanjem nikakor ne bo pridobila zaupanja našega ljudstva.

Slovenska prosvetna zveza za Primorje in Trst.

Tiskovni sklad

Do sedaj 38.566 lir, 592 din. — Tiskovni sklad 6. aprila 1946: Permozer Jože, rudar iz Idrija 500 lir, vas Jakovice pri Vrabčah 50 lir.

Kuk in Apigalli

sta rešila z neprimernim požrtvovanjem rudnik v Sičovljah pred zalitjem z vodo

Medtem ko mora naše delavstvo v Trstu zapuščati delo, ko mora to delavstvo stavkati zato, da brani svoje narodnostne in človečanske pravice, zato, da prepreči jutrišnji pokolj svojih otrok, posiljevanje svojih žena, požig svojih domov, zato, da si danes zajamči, da mu ne bo treba jutri spet krvaveti po Afriki in po vzhodnih frontah pod praporji fašističnega imperializma, medtem pa delavstvo v coni B v isti borbi gradi in požrtvovalno dela.

Nemali so uspehi po naših delavnicah in industrijskih objektih. Edinstvene uspehe so zabeležili idrijski rudarji, postojnski, belski, bistrški, ajdovski mizarji in žagarji, naiš gozdarji in rudarji v Vremu in sedaj tudi v Sičovljah pri Piranu.

V rudniku v Sičovljah se vrše obnovitvena dela. Rudarji sami z neprecenljivim ognjem in požrtvovanjem, z ljubeznijo do dela, z iznajdljivostjo delajo na tem, da obnovijo svoj rudnik.

Tako so pri pripravljalnih delih za osušitev zalitega premogovnika dne 14. marca v prvih popoldanskih urah zadeli na razpoko, skozi katero je po odstrelitvi bližnjih strelov začela pritekati žveplena voda s pritiskom več kot deset atmosfer. Službujoči paznik Apigalli je po odstrelitvi prvih osmih strelov naenkrat opazil, da doteka večja količina vode iz razpoke, kjer je odstrelil za vlom. Kljub težkemu dimu, ki se je ob razstrelitvi razvil, je takoj pohitel še z dvema tovarišema na kraj, kjer je opazil, da je vlažno, Ko se je kraju približal, je ob motni svetlobi jamske luči opazil, da voda naravnost bruha z močnim pritiskom iz skale v bližini preiskovalne luknje, ki je bila prej suha. Skušal je s pomočjo svojih tovarišev, da bi jim uspelo razpoko zamašiti, toda poizkus je ostal brez uspeha. Takoj nato je paznik telefonično poklical jamskega poslovodjo tovariša Kuka, ki je prispel na kraj s skupino tovarišev. Kuk in Apigalli sta ponovno poizkušala, da bi bruhanje vode preprečila. Toda sredi tega dela se morali rudarji zapustiti kraj, ker so začeli omahovati in omedlevati; tudi onesveščena paznika Apigallija in Kuka so morali odnesti s tega prostora. Toda neumorna tovariša sta takoj po nekaj minutah, brž ko sta se osvestila, ugotovila, da voda v zbiralniku stalno narašča, zato sta zopet planila na delovni kraj, da bi dokončala započeto delo. Toda tudi tokrat sta pod vplivom razvijajočih se plinov padla v nezavest

Toda naša tovariša nista popustila, naš delavec v borbi in delu za splošno korist ljudstva nidar ne omaga, pa če pri tem žrtvuje vse, tudi svoje življenje. Tako sta tudi Apigalli in Kuk tretjič odšla na delo. Med tem časom se je dim že posedel in umetna ventilacija je dobro delovala. S pomočjo ostalih tovarišev jima je uspelo zabiti nekaj lesenih klinov, toda ponovno so vsi skupno morali zapustiti prostor, v katerega je voda vdrla in to zaradi premočnega vpliva žveplene vode. V tem je voda segala že 20 cm nad tračnice. Šele pri četrtem poizkusu, ko so rudarji dobili še novih pomoči, jim je uspelo zaustaviti nadaljnji dotok vode v toliko, v kolikor so jo zmagovale električne sesalke.

Med tem časom pa je vodja delavnice Dal Farra mojstrsko izdelal lesene zamaške. S skupnimi močmi je rudarjem uspelo prejšnje zamaške izbiti in jih nadomestiti z enim samim, ki pa se je natančno prilegal, in ga čvrsto zabiti, tako da je voda bila skoraj popolnoma ustavljena.

Tako je kratko poročilo o delu rudarjev v rudniku v Sičovljah. Ti ljudje so z vso svojo ljubeznijo do dela, do ustvarjanja, prezirajoč napore, žrtvovanje, prezirajoč nevarnost, da pod vplivom žveplene vode izgube vid ali celo življenje, rešili rudnik. S tem so dokazali naši rudarji ponovno, kako ljubijo vse, kar se dela in ustvarja za dobrobit ljudstva in kako so pri tem pripravljeni žrtvovati. Ali nista rudar Apigalli in jamski poslovodja Kuk podobna našim junakom narodno osvobodilne borbe Stjenkom, Istokom in Vojkom, ki so s prav istimi pogledi žrtvovali svoja življenja za dobrobit ljudstva? Tovariša Kuk Andrej in Apigalli sta za ceno svojih življenj reševala ljudsko imetje, kakor so to imetje reševali naši Istoki, Stjenke in Vojki pred požigalskimi hordami fašistov.

Danes s ponosom gledajo rudarji na uspeh svojega požrtvovalnega dela in še bolj ponosno izgovarjajo dve imeni, imeni dveh delavcev junakov, delavcev, kakršne je možno najti samo v pravih ljudskih državah, samo tam, kjer ima delovno ljudstvo pravico, da sadove svojega dela tudi samo uživa, imeni Kuka in Apigallija.

Toda vsi ju moramo poznati in vsi moramo po stopinjah njunega dela, njunega požrtvovanja. Kuk in Apigalli sta nam pokazala, kako delavec ljubi delo in kakšen je njegov odnos do dela. Ta dva mora poznati vsak rudar, vsak naš delavec, ker bo pod temi dvemi imeni poznal dva vzora pravega dela.

Po prvih reševalnih delih v rudniku so nato v razpoko vbrizgali s posebno črpalko 42 vreč cementa in jo tako popolnoma zamašili. Delavci so odšli že spet z veselimi obrazi na delo pojoč in čul se je njih klic: Za Tita, za Jugoslavijo!

Idrijski rudarji so pred dnevi darovali od dnine svojega prostovoljnega dela stotisoč lir za tiskovni sklad »Primorske Borbe«, Poverjeništvo enotnih sindikatov je poslalo 50.000 Lir in Sindikalna podružnica v Ilirski Bistrici 10.000 Lir. Tako so delavci zopet prvi pokazali, da se zavedajo važnosti svojega tiska in pokazali vsem ostalim, kako si je treba zamišljati zbiranje za tiskovni sklad.

Uredba

Poverjeništva PNOO za Slov. Primorje, odseka za trgovino in preskrbo o razdeljevanju tekstilnega blaga

Da omogočimo čim hitrejše razdeljevanje tekstilnega blaga potrošnikom in prehranimo odsekom za trgovino in preskrbo, ki so že itak preobremenjeni, komplicirano in zamudno poslovanje z nakazili, smo se odločili za reorganizacijo dosedanjega načina razdeljevanja tekstilnega blaga.

1. Vsak potrošnik (tudi tisti, ki sicer ne prejme živilskih nakaznic) prejme »oblačilno nakaznico«. Nakaznica je napravljena tako, da ima 24 odrezkov z arabskimi številkami in 10 odrezkov z rimskimi številkami. Prvih 24 odrezkov je namenjenih za metersko tekstilno blago, dočim so predvideni odrezki z rimskimi številkami za oklice, oziroma razdeljevanje drugih predmetov. Nakaznica je veljavna do 31. 12. 1946 ter upravičuje do nakupa blaga na vsem ozemlju Slovenskega Primorja v poljubni zadrugi ali trgovini. Potrošnik torej ni več vezan samo na svoj okraj, kraj, ali celo določeno trgovino, ampak si v mejah ozemlja Slov. Primorja poišče svojega dobavitelja. Od časa do časa bodo določeni odrezki, ki bodo veljavni za nakup, dočim ostanejo odrezki, ki niso objavljeni, pod zaporo. Zadruga ali trgovec ne sme izdajati blago na odrezke, ki so pod zaporo. Vsi odrezki pa so veljavni do 31. 12. 1946, če tudi potrošnik na že objavljene odrezke blaga ne kupi takoj. S tem je potrošniku dana možnost, da počaka na veljavnost večjega števila odrezkov in kupi blago skupaj. Določamo sledeče odrezke oblačilne nakaznice, ki so takoj veljavni za nakup blaga:

odrezki 1 SP, 2 SP, 3 SP, 4 SP, 5 SP, 6 SP in 7 SP, vsi z znakom T.

Vsi ostali odrezki ostanejo do prehodnje objave pod zaporo. Vsak posamezni odrezek upravičuje do nakupa pol metra tekstilnega blaga in sicer brez razlike na vrsto ali kakovost. Vseeno je torej, če potrošnik kupi moško blago, ali žensko blago, ali platno itd. Na ta način je potrošniku dana možnost, da si nabavi ono vrsto blaga, katero najnujneje potrebuje.

2. Vsaka družina prejme poleg nakaznic še potrošniško knjižico. Poedinci, ki ne žive v družinskem razmerju (samci) prejmejo ravno tako potrošniško knjižico. Vsak potrošnik mora pri nakupu blaga predložiti zadrugi ali trgovcu potrošniško knjižico in osebno legitimacijo, v kolikor pa gre za nakup metrskega blaga, tudi nakaznico za tekstilje.

3. Zadruge ali trgovci so dolžni ob predložitvi pod točko 2. navedene dokumente kontrolirati, če številke, imena in ostali podatki odgovarjajo. Potrošniška knjižica in oblačilna nakaznica sta neveljavni, ako nimata izpisanih podatkov in žiga okraja. Vsaka zadruga in trgovec bo najstrožje kaznovan, če teh predpisov ne bo upošteval.

4. Zadruge in trgovci so dolžni voditi kontrolni register za prodajo tekstilnega blaga in sicer v dvojniku. Oni vpisujejo potrebne podatke tudi v potrošniško knjižico. V kontrolni register se podpiše stranka-kupec, v potrošniško knjižico pa zadruga ali trgovec. Dvojnik registra predlože zadruge in trgovci ob koncu meseca okrajnemu odseku za trgovino in preskrbo, obenem s stanjem zalog tekstilnega blaga in konfekcije. Ravno tako predložijo odrezke oblačilnih nakaznic, nalepljene na pole po 100 komadov.

5. Za metersko tekstilno blago so, kot rečeno, predvidene nakaznice. Vse konfekcijsko blago pa se bo prodajalo tako, da bo stranka izbrano kupila, trgovec pa bo izpolnil odgovarjajoče rubrike v svojem registru in potrošniški knjižici.

Pod konfekcijo spadajo vse obleke, površniki, plašči, perilo itd., razen ženskih in moških nogavic. Za nogavice bo določen odrezek na nakaznici.

6. Za izredne primere, kakor n. pr. poroke, porod, smrtni primer itd., kjer so potrebne večje količine tekstilnega blaga, ostanejo v veljavi še naprej nakazila. Ravnotako se bodo izdajala nakazila za obrtnike, ki rabijo tekstilno blago pri izvrševanju svoje obrti, n. pr. brivci. Krojači so v tem primeru izvzeti.

7. Okrajni odseki za trgovino in preskrbo so dolžni kontrolirati predložene registre in odrezke zadrug in trgovcev, ter jih primerjati s stanjem zalog. V kolikor se na kokršen koli način ugotovi, da kak potrošnik blago, ki je v prosti prodaji (vezano le na register in potrošniško knjižico) kupuje v količinah, ki presegajo njegove stvarne potrebe, ter bi služilo v špekulativne ali črnoborzijanske namene, ima odsek za trgovino in preskrbo pravico, potrošniku odvzeti nakaznico in potrošniško knjižico, ter zadevo preiskati. Z odvzemom teh dokumentov bo takemu potrošniku onemogočen nakup blaga. Zaradi kontrole nad zadrugami in trgovci, bo centrala Prerada pošiljala okrajnim odsekom za trgovino in preskrbo prepise faktur. Na ta način bo odsekom omogočena količinska kontrola in kontrola cen.

8. Dokler okrajni odseki ne prejmejo tiskovin, na podlagi katerih se bo lahko vršila prodaja, zamišljena po tej okrožnici, ostane v veljavi za vse oblačilne artikle dosedanji sistem bonov. Čim pa odseki prejmejo tiskovine, je njih dolžnost, da mobilizirajo vse (mladinke itd.) ter jih na udarniški način izpišejo in razdelijo. Potrošniške knjižice in oblačilne nakaznice morajo v najkrajšem roku biti v rokah potrošnika. Okrajni odseki prejmejo račun in ceno za tiskovine ob priliki dostave.

9. Zadruge in trgovci so obvezani takoj urediti izložbe. Vse blago v izložbah mora biti opremljeno s prodajno ceno in tablico »na nakaznico«, v kolikor gre za konfekcijo »prosta prodaja na register«. Tudi v trgovini sami mora vse blago biti opremljeno s cenami. Oprema izložb na Slov. Primorju je v zelo slabem stanju, ali pa sploh niso opremljene, ter je zadnji čas, da se ta nedostatek odpravi. Vse zadruge in trgovci, pa najsi bodo kakršne koli branže, so dolžni razstaviti predmete, ki jih prodajajo v trgovini v izložbah in sicer opremljene s cenami.

Okrajni odseki za trgovino in preskrbo obveste o gornjem vse krajevne odbore, zadružni iniciativni odbor vse zadruge, združenje trgovcev pa vse svoje člane-trgovce .

Načelnik odseka: **Bernot France**

OBROKI ŽIVIL ZA MESEC APRIL 1946

Za mesec april 1946 se bodo delila potrošnikom Slovenskega Primorja cone B na živilske nakaznice sledeča živila:

1. **na osnovne živilske nakaznice:**
   a) na vsak odrezek za kruh, 400 gr kruha ali 300 gr moke, skupaj na vse odrezke 12 kg kruha ali 9 kg moke ali 10 kg žita.
   b) na odrezke za zakuho štev. 1 do 20, skupaj 2 kg koruzne moke.
   c) na mesne odrezke 11a, 11b, 11c, 11d ali 31a, 31b, 31c, 31d na vsak odrezek po 150 gr svežega mesa ali 250 gr konzerviranega mesa.
   d) na odrezek za sladkor 300 gr sladkorja.
   e) na vse odrezke za maščobo skupaj 250 gr olja.
   f) na odrezek za milo 150 gr mila.
   g) na odrezek za sol ali na odrezek 12a ali 22a 500 gr soli.
2. **na dodatno nakaznico za dojenčke :**
   a) na odrezek Doj 154 700 gr sladkorja.
   b) na odrezek Doj 156 1500 gr bele moke.
   c) na odrezek Doj 157 230 gr mila (pol komada).
   d) na odrezek Doj 158 dve dozi kondenziranega sladkanega mleka.
   e) na odrezek Doj 159 eno dozo Nestle v prahu.
3. **na dodatno nakaznico za otroke v drugem letu starosti:**
   a) na odrezek Otr 166 700 gr sladkorja.
   b) na odrezek Otr 167 1500 gr bele moke.
   c) na odrezek Otr 168 230 gr mila (pol komada).
   d) na odrezek Otr 169 eno dozo kondenziranega sladkanega mleka.
   e) na odrezek Otr 170 pol zavitka UNRRA paketa tipa K ali KS.
4. **na dodatno nakaznico za otroke od 3 do 7 let:**
   a) na odrezek Otr 173 400 gr sladkorja.
   b) na odrezek Otr 174 100 gr bombonov
   c) na odrezek Otr 176 150 gr mila.
   d) na odrezek Otr 177 pol zavitka UNRRA paketa tipa Meny 1-5.
5. **na dodatno nakaznico za noseče žene:**
   a) na odrezek Nos 1 700 gr sladkorja.
   b) na odrezek Nos 2 3000 gr krušne moke.
   c) na odrezek Nos 3 eno dozo masla z lešniki.
   d) na odrezek Nos 4 250 gr olja.
   e) na odrezek Nos 5 150 gr surove kave.
6. **na dodatno nakaznico za lahke delavce:**
   a) na odrezek Dodatek L 11 4 kg krušne ali koruzne moke.
   b) na odrezek Dodatek L 12 2 kg koruzne moke.
   c) na odrezek Dodatek 13 1.30 kg mesnih konzerv ali sira.
   d) na odrezek Dodatek L 14 250 gr maščob.
   e) na odrezek Dodatek L 15 400 gr sladkorja.
7. **na dodatno nakaznico za težke delavce:**
   a) na odrezek Dodatek T 1 6 kg krušne ali koruzne moke.
   b) na odrezek Dodatek T 2 2 kg koruzne moke.
   c) na odrezek Dodatek T 3 500 gr maščob.
   d) na odrezek Dodatek 4 700 gr sladkorja.
   e) na odrezek Dodatek T 5 2.60 kg mesnih konzerv ali sira.

Vsi potrošniki so dolžni takoj prenotirati živilske nakaznice pri svoji zadrugi ali trgovcu. Zadruge in trgovci porežejo od predloženih nakaznic naročilnice ali prijavne odrezke, ter jih predložijo takoj ali najkasneje do 10. t. m okrajnemu gospodarskemu odseku (trgovina in preskrba). Prenotacija dodatnih nakaznic za dojenčke, otroke in noseče žene odpade, ker se je izvršila v prejšnjem mesecu. Marmelada je od 1. aprila 1946 v prosti prodaji.

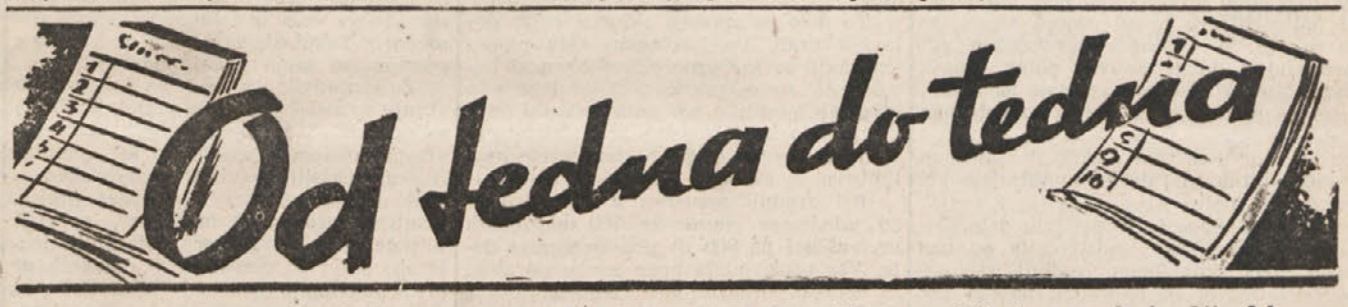

Osrednje politično vprašanje, ki zanima vso svetovno javnost, predstavljajo še vedno Trst in Julijska Krajina in dogodki, ki se tam dogajajo v zvezi s prisotnostjo mednarodne razmejitvene komisije v Julijski Krajini. Nedvomno si je italijanska in vsa svetovna reakcija edina v protiljudski borbi, da bi jugoslovanske narode ponovno opeharila za Trst, Istro in Julijsko Krajino in si na ta način zagotovila in zadobila pri tem podporo zavezniške civilne policije in lahko rečemo v dostih primerih tudi Zavezniške vojaške uprave same. Reakcija skuša z nasiljem in s pomočjo ZVU izmaličiti voljo ljudstva Julijske Krajine pred očmi medzavezniške komisije. ZVU je zavzela odkrito sovražno stališče proti slovenskim in italijanskim demokratičnim množicam, kar potrjuje fašistični teror širokega obsega, ker do takih dejanj ne more priti brez vednosti ZVU, ki je odgovorna za red v zasedenih krajih. ZVU je popolnoma odgovorna za vse incidente in ves nered, ki so ga povzročili v zadnjih dneh fašistični demonstranti v Trstu, Gorici in Tržiču, saj so vsi ti tisoči italijanskih šovinističnih izzivačev prišli iz Italije z dovoljenjem ZVU; poleg tega pa je zavezniška policija pod vodstvom polkovnika Smutsa poskrbela za močno zaščito teh fašističnih demonstrantov. Napad fašističnih izzivačev na slovenske knjigarne v Trstu, napad na stanovanje slovenskega pisatelja in predsednika PNOO, vdor policije v prostore SIAU in nečloveško pretepanje zaprtih antifašistov, zlasti v policijskih zaporih na kvesturi v via XXX. oktobra; vse to dokazuje, da je ZVU v coni A zavzela popolnoma isto stališče kot angleške čete v Grčiji, ki čisto odkrito podpirajo teror monarhofašistov nad demokratičnim ljudstvom.

Vsekakor pa so zadnji dogodki v Trstu in Gorici pokazali, da predstavlja podaljšanje sedanjega stanja prav resno nevarnost za mir. In če hočemo istega očuvati, je treba končno prenehati s podporo fašističnim elementom. Uničiti je treba fašizem v Italiji in to z odločno borbo proti vsakemu obnavljanju in vsakemu vzrastu ekspanzionističnih tendenc. Fašistična demonstracija v Trstu je odkrila vojaške napadalne tendence teh zločincev. Zahtevali so angleško-ameriško okupacijo zone B, zahtevali so celo Dalmacijo, žalili so na najbolj nesramen način voditelja narodov Jugoslavije maršala Tita, pretepali pod zaščito civilne policije miroljubne Tržačane. Ta dejanja razpihujejo protislovensko mržnjo in direktno hujskajo na vojno. Vse to ogroža pravo demokracijo. Torej je uničenje fašizma prav tako važno za Italijo samo kot za Julijsko Krajino.

V teh dneh, ko se demokratične množice v Trstu nenehno borijo za svoje pravice, je treba podčrtati besedo maršala Jugoslavije Josipa Broza-Tita, ki jih je govoril na zasedanju Ljudske skupščine FLRJ. Fašizem še živi v nekaterih deželah in uživa vsestransko podporo one reakcionarne gospode v nekaterih zavezniških deželah, ki ni zadovoljna z rezultati vojaške zmage, kateri ni všeč neodvisnost malih narodov in kateri ni po volji demokratizacija in zmaga širokih ljudskih množic nad reakcijo v teh deželah. Dopuščanje in podpiranje fašizma v Italiji, v zapadni Nemčiji, v Španiji, v Grčiji itd. predstavlja precejšnjo nevarnost za tako drago plačani mir. V skladu s tem pa je treba omeniti še načela, na katerih temelji zunanja politika Jugoslavije. Kot članica ZN hoče z vsemi silami delati za utrditev miru na svetu, vložiti vse sile za dosego svojih pravic v pogledu priključitve jugoslovanskih ozemelj in tudi pravic v pogledu priključitve jugoslovanskih ozemelj in tudi pravic do povrnitve ogromne škode, ki je bila narodom Jugoslavije povzročena, dalje poglabljati kulturne, politične in gospodarske odnose zlasti z onimi deželami, s katerimi se je skupno borila, obenem pa zavarovati državo pred nesrečo, kakršna jo je zadela leta 1941.

Maršal Tito je spregovoril tudi o Julijski Krajini in vprašanju miru z Italijo. Zaradi važnosti stališča predstavnika Jugoslavije do teh vprašanj je nujno, da si vsak v celoti prebere njegova izvajanja, ki jih v celoti objavlja ljubljansko časopisje.

Še en primer očitnega podpiranja fašističnih elementov od strani zapadnih zaveznikov so bile nedeljske

volitve v Grčiji, ki bodo samo poslabšale notranje-politični položaj,

kot se izražajo vodilne politične osebnosti Grčije. Predsednik grške vlade je že pred volitvami izjavil, da ne bodo pravične, vršiti pa se morajo zaradi pritiska, ki ga izvaja »inozemstvo«, to se pravi tuje vlade, ki se zanimajo zato, da bi razmere v Grčiji ostale neizpremenjene. V svoji zadnji izjavi britanski minister za zunanje zadeve Bevin sicer ni hotel povedati, zakaj Velika Britanija izvaja tako politiko ki škoduje njenemu ugledu v svetu; neka, pa je jasno, če bi britanska vlada bila prepričana, da bi stranke, ki jih ona podpira v Grčiji, dobile večino, bi brez nadaljnjega dovolila, da se izvedejo svobodne volitve.

Pri presojanju nedeljskih volitev pa je treba upoštevati dejstvo, da je v sedanjih okoliščinah v Grčiji popolnoma nemogoče, da bi se kdo pod kakršnim koli vzrokom — tudi nepolitičnim — odtegnil glasovanju, kajti monarhisti so razglasili, da bodo vse, ki ne bodo glasovali, smatrali za »nevarne komuniste«. Osebe, ki bojkotirajo volitve, ne riskirajo samo da izgubijo delo, ampak v nekaterih primerih tudi življenje.

Toda kljub takemu nasilju monarhofašistov v nekaterih krajih število volilcev, ki so glasovali, ni presegalo 70 do 75%, v številnih mestih je bojkot dosegel 75%, v Atenah pa je bojkotiralo volitve preko 30% volivcev in v Pireju okoli 40%.

Tako so torej monarhisti dobili »večino« v parlamentu, za njimi »Narodna zveza«, za njo pa Sofulisova liberalna stranka.

Vse druge stranke so se volitev vzdržale.

Po končanih volitvah je predsednik grške vlade Sofulis podal ostavko.

Kakor je znano, pa se angleške čete še ne bodo umaknile iz Grčije, pač pa bo grška vlada »prosila« vlado Velike Britanije, da obdrži še nekaj časa svoje čete v Grčiji zaradi razlogov notranje varnosti.

Tudi v

Bolgariji so sestavili novo vlado,

toda ta vlada predstavlja v glavnem samo razširitev prejšnje vlade s člani vseh Domovinsko-frontovskih strank s predsednikom Kimonom Georgijevom.

Vlada, ki je bila sestavljena 9. septembra 1944, ko je bila odstranjena fašistična klika, je bila sestavljena pod pogoji, ko Bolgarija še ni imela »Narodnega sobranja« — parlamenta. Novembra 1945. leta pa so izvolili »Narodno sobranje«, ki je v celoti potrdilo delo ministrskega sveta in mu poverilo reševanje neodložljivih nalog glede vzpostavljenja svobode in neodvisnosti države.

Vlada »Domovinske fronte« je te naloge v redu izvršila in si zaslužila široko zaupanje ljudskih množic.

Sedaj pa so sestavili novo parlamentarno vlado, ki bo odgovarjala običajem demokratičnega parlamentarizma.

List »Otečestven Front« piše v zvezi s sestavo nove vlade med drugim tudi tole:

»Druga vlada Domovinske fronte je sestavljena iz poštenih in preizkušenih politikov, ki nam jamčijo za popolno uresničenje domovinsko-frontovskega narodnega programa. Ti prevzemajo v svoje krepke roke krmilo države, da bi nadaljevali z utrjevanjem narodne demokracije, ki je bila izvojevana s potoki krvi, da bi pričeli odločno borbo proti ostankom fašizma in reakcije ter skrbeli za gospodarsko okrepitev in demokratični razvoj dežele. Nova vlada bo gojila še boljše in iskrenejše prijateljske vezi s Sovjetsko zvezo, ter nadaljevala s tesnim sodelovanjem z bratsko Jugoslavijo. Storila bo vse, da se ustvarijo še boljši odnosi z zapadnima demokracijama Anglijo in Ameriko.

Širom Primorske

Gospod župnik, kako da vidite vdove in sirote v Rimu, požganih domov v Lokovcu in Čepovanu pa ne vidite

Župnik Seraj nabira v invalidskem tednu za fašiste

Verniki iz Lokovca in Čepovana so sporočili sledeče: Župnik Šeraj je v cerkvi naročil svojim vernikom, naj zbirajo denarne prispevke za »uboge italijanske vdove in sirote«. Denar bo poslal v Rim. Pristavil je, da ga ljudje klevetajo, da nabira za fašiste, da pa to ni res. Prvi nabrani denar hoče imeti v nedeljo, glavna nabiralna akcija pa bo o Veliki noči.

Isto zahtevo je postavil tudi v Čepovanu. Verniki iz Čepovana se vprašajo, kako to, da gospoda župnika dva meseca ni bilo v Čepovanu, da bi maševal, da se jih je spomnil šele sedaj, ko nabira denar za »uboge vdove in sirote v Rimu«.

Ljudstvo je nad početjem neljudskega duhovnika zelo ogorčeno. Po več vaseh so se zaradi tega že celo vršile demonstracije.

»Gospod župnik, kako da vidite vdove in sirote v Rimu, požganih domov v Lokovcu in Čepovanu pa ne vidite, ne vidite tudi požgane vasi Lokve in nešteto drugih? Kako da so vašemu srcu bližje vdove po fašistih kot naše vdove in sirote, ki jih je mnogo po vseh naših vaseh?

Pri nas nabira sleherni pošten človek ta teden za invalide, ki so žrtvovali svoje zdravje v borbi za svobodo. Ljudstvo tekmuje v tem, da bi se jim vsaj malo oddolžilo za njihovo žrtev. Medtem pa nabira gospod župnik Šeraj za Rim, za vdove tistih fašistov, ki so več kot četrt stoletja uničevali naš narod, za vdove tistih fašistov, zaradi katerih je dala Primorska 46.000 žrtev, zaradi katerih je nebroj invalidov! V prezir vseh naših žrtev bi bilo, če bi mi danes dajali za vdove fašistov, ko vodimo še neizprosno borbo proti njim.

Sicer pa gospod župnik Šeraj, da si odprito pogledamo iz oči v oči! Mi ne verjamemo, da nabirate za vdove in sirote, pa četudi za italijanske! Vi zbirate za tiste fašiste, ki še danes vihtijo orožje nad našim narodom! Vam niso dovolj naše požgane vasi, vam ni dovolj krvoprelitja in krivic? V uspeh svoje zbirke župnik Šeraj sam ni verjel. Treba je na drug način dobiti denar! Za cerkvena posestva, katera oddaja našim ljudem v najem, je vsa leta pobiral najemnino meseca novembra. Letos, ko rabi denar za vdove in sirote, pa so morali ljudje že meseca marca prinesti denar in to metrolire!

Naše ljudstvo je v svojem najsvetejšem čustvovanju globoko užaljeno! Gleda na druge poštene duhovnike, ki stojijo danes v najtežki borbi, kar jih kdaj boril kakšen narod v isti vrsti s svojimi verniki, ki jih bodrijo in jim pomagajo, pa vas vpraša: Kje ste bili takrat, ko so fašisti divjali po naših vaseh, da ste na vse pozabili? Kje ste bili, ko si je ljudstvo v težki borbi gradilo oblast, a danes pozabljate na vse žrtve in greste preko naše ljudske oblasti. Vsak pionir ve, da so pri nas v rabi samo jugolire, vi pa zahtevate metrolire, pa še tako, da se ne držite predpisanega roka! Vsak ve, da more dati dovoljenje za nabiralne akcije le PPNOO! Vsakdo ve to, samo gospod župnik Šeraj, ki stoji daleč od našega ljudstva, tega ne ve; ker noče vedeti! In vendar veljajo zakoni, katere je ljudstvo pisalo s krvjo neštetih žrtev, tudi za njega!

S tem početjem se je župnik Šeraj popolnoma izločil iz naroda, ki želi imeti dušnega pastirja, ne pa fašističnega priganjača!

Tekmujemo

Tekmujmo, da bomo čimprej ustvarili boljše življenjske pogoje za vse pošteno in dela voljno primorsko ljudstvo.

Seveda je za dosego tega potrebno, da dvignemo proizvodnjo, posebno v naši industriji. To pa ni naloga samo delavca, ki je zaposlen neposredno pri proizvodnji, tu je še vse polno drugih momentov, ki bistveno vplivajo na razvoj iste. Za njen uspešen razvoj so potrebne dobre prometne zveze — ceste, potrebno pa je tudi delavcem zagotoviti zadostno količino prehrane, da lahko vztrajajo pri napornem delu.

Tako vidimo, da je pri tem delu pritegnjeno prav vse ljudstvo, da od nas vseh zavisi, kdaj bomo izpolnili vse pogoje za razvoj in napredek našega gospodarstva. Tega se ljudstvo prav dobro zaveda, zato ne štedi svojih moči, ko dan za dnem, mesec za mesecem bolj organizirano in bolj po načrtu popravlja razrušene ceste in gradi nove. Prostovoljno pomaga pri gradnji mostov in drugih javnih naprav, čisti ruševine, ustanavlja obnovitvene zadruge, ki skrbijo zlasti za ureditev šol, dečjih domov in drugih javnih poslopij, obenem pa tudi za obnovo stanovanjskih in gospodarskih poslopij. Tega se prav dobro zavedajo naši kmetovalci, ki so si postavili za nalogo, do bodo obdelali vso orno zemljo in tako zagotovili delovnemu človeku zadostni kos kruha.

Pri delu pa je treba paziti tudi na to, da čim bolj zvišamo storilnost posameznika in racionalno izkoriščamo suroviné, stroje, orodje, maziva in pogonsko sredstvo. Povišanje storilnosti pa naj ne gre na račun večjih naporov delavca, morebitnih nadur, pač pa treba to doseči z zboljšanjem delovne metode, z drugačnimi delovnimi prijemi in boljšo organizacijo dela.

Pri vsem tem pa igra važno vlogo tudi prostovoljno delo. Če pregledamo tekmovalne načrte, vidimo, da so sindikalne podružnice v posameznih tovarnah in obratih pri sestavljanju načrtov upoštevale vse te momente in jih stavile v celotni načrt.

Zato so poleg delavstva stopili v tekmovanje tudi nameščenci uradov in ustanov, ki hočejo z izpopolnitvijo administrativnega dela in hitrim reševanjem vlog in vprašanj urediti hitro poslovanje, s tem zadovoljiti prebivalstvo in tako pripomoči k čim hitrejšemu razvoju in napredku na vseh področjih družbenega življenja.

Poleg izboljšanja uradnega poslovanja pa nameščenci organizirano opravljajo prostovoljno delo pri čiščenju ruševin ali pa pomagajo kmetom pri obdelavi zemlje.

Tako požrtvovalno delo vseh slojev za dvig našega gospodarstva pa je rodilo že lepe uspehe. V posameznih tovarnah se je dvignila proizvodnja do 40% nad predvojno, drugod pa z raznimi izboljšavami iz dneva v dan raste. V naslednjem prinašamo nekaj rezultatov iz dela, ki ga je prostovoljno opravljalo zavedno primorsko ljudstvo.

Delavni bataljon nameščencev pri Poverjeništvu v Ajdovščini je v nedeljo, dne 24. marca v Gočah pri Vipavi delal z 41 ljudmi 8 ur in opravil slgedeče: okopali so 850 trt, obrezali 3500 trt, iz gozda, ki je eno uro oddaljen so pripeljali dva voza kolov in jih pripravili za vinograd, dalje so razžagali in razsekali 900 kilogramov drv, zvozili na polje 15 voz gnoja in preorali tri njive 1100 kv. metrov. Zopet druga skupina je nagrabila 6 voz stelje na teritoriju 8500 kv. metrov, dva tovariša sta očistila košenino v velikosti 80.000 kv. metrov v petih urah, dalje so obrezali 36 sadnih dreves, ena tovarišica pa je opravljala razna hišna dela.

To delo so opravili skupno v 328 delovnih urah. Po končanem delu pa so pripravili še kulturno prireditev pod parolo »Za staro pravdo«. V referatu o kmečkih puntih je govornik prikazal prvo vstajo delovnega ljudstva proti zatiralcem v idejni povezanosti z borbo slovenskega ljudstva za svobodo v zadnjem času.

Pri gradnji apnenice v Godoviču je 80 mladincev napravilo 700 udarniških ur, vaščani pa 900 ur prostovoljnega dela. Vsa proizvodnja apna se bo porabila za obnovo porušene vasi Godovič.

V Spodnji Idriji se je prav tako zbralo 24. marca 160 ljudi in odšlo v Gornjo Kanomljo, kjer so porušili precej zidu starih vojašnic in očistili 6000 komadov opeke, ki bo služila za gradnjo novega mladinskega doma v Spodnji Idriji. Druga skupina pa je v Sp. Idriji pripravila 10 kub. metrov kamenja in 10 kub. metrov peska.

Istega dne je 70 članov sindikalne podružnice trgovskih pomočnikov in vajencev z nameščenci MNOO in Okr. INOO pripravila 22 m³ kamenja, 30 m³ peska, poleg tega pa razložila 4 kamione opeke. Vse to so opravili v 420 urah.

Ostala skupina članov iste podružnice in nameščencev MNOO in Okr. INOO Idrije pa je v Gor. Kanomlji rušila zid starih vojašnic in očistila 8000 komadov opeke in isto naložila na kamione. V tej skupini je delalo 83 ljudi ter so dovršili to delo v 520 urah. Pripravljeni material bodo porabili za postavitev nove mizarske delavnice.

Prav tako so učenci srednje šole očistili del gozda na Želimi in pripravili jamice za mlade sadike, dijaki tehnične šole pa so očistili vrt za tehnično šolo, popravili ograjo in skopali temelj za zid pri vrtu.

Iz teh primerov se vidi, da se mladina zaveda, da bo bodočnost res naša, če si jo bomo ustvarili z lastnimi rokami.

Iz Postojne poročajo, da so v dneh od 22. III. do 28. III. 1946 izvršili v okviru prvomajskega tekmovanja sledeča prostovoljna dela: Posadili so 1580 sadnih dreves, skopali 350 jam za nasaditev, v Gor. Leščah pa so posadili 600 vinskih trt. Na polju gradnje in obnove so v istem času popravili 14.600 m ceste, napravili betonsko korito za napajanje živine in napeljali vodne kanale v Kalu. V Gor. Ležečah pa so pripravili 200 stotov drv v zamenjavo za elektrotehničen material. Poleg tega je v Košani 50 ljudi očistilo ruševin tri hiše, v Klenku je za čiščenje ruševin delalo 100 delavcev 8 ur. Popravili so tudi cesto Klen—Trsnje, kjer je delalo 150 delavcev in 40 voznikov; skupaj so opravili 1250 delavnih ur.

Učenci osnovne šole v Orehku so zbrali 973 lir za svojo zastavo, za popravila mladinskega doma 1470 lir, za nabavo knjig 800 lir. Ob priliki mladinske prireditve še 1406 lir.

Po vaseh je videti parole, ki pozivajo na delo. »Vse za hitro obnovo porušene domovine«. »Na delo za boljšo bodočnost naših otrok!« itd., itd.

V okraju Herpelje - Kozina so vaščani iz vasi Vatovlje, Vareje in Misliče napravili novo pot proti križišču v 756 urah, pot Varej—Misliče—Podgrad so popravili v 324 urah, nato pa so popravili še 1500 metrov ceste v skupno 663 delovnih urah, poleg tega pa so pripeljali tudi vprežno živino, ki je bila zaposlena skupno 128 ur.

Članice AFŽ v vasi Poležane so pridobile 10 novih naročnikov za »Primorsko Borbo«. V Motanu je mladina skupno z vaščani opravila 205 delovnih ur za popravilo ceste.

Kako se ljudstvo zaveda važnosti prostovoljnega dela in tekmovanja, kaže poročilo iz Tolminskega okraja, iz katerega posnemamo samo nekaj podatkov.

Za popravljanje cest v Tolminskem okraju (zlasti 7 km ceste v Dol. Trebuši) so opravili 3887 prostovoljnih delavnih ur, pri obdelavi zemlje so se zamudili 765 ur. Očistili so 1420 sadnih dreves, 6365 dreves so očistili borovega prelca, zasuli so preko 400 m jarkov, opravili 140 ur dela pri pomoči potrebnih družinah, dalje so opravili 500 delavnih ur pri obnavljanju mostu v Slap-Reče in dali poleg še ves potrebni les. To so samo nekatere številke; poleg tega so opravili še ogromno dela na gospodarskem, prosvetnem in socialnem polju ter zbrali in še zbirajo živila za stavkujoče v Trstu.

In če pogledamo še malo med naše rudarje živosrebrni rudnik v Idriji, se nam nudi razveseljiva slika dela in napredka v tem rudniku. Napram povprečni mesečni produkciji v letu 1941, ki je bilo rekordno leto, se je v letu 1945 dvignila produkcija od 0 v maju in juniju na 64.6 odstotkov v decembru v jami in na 35% v decembru v topilnici. Napram produkciji v mesecu decembru 1941 je bilo v naslednjih mesecih v letu 1946 proizvedeno v jami: v januarju 9.15%, v februarju 10.50%, v marcu 19.40%; v topilnici: v januarju — 27.7% (zaradi popravila ene peči); v februarju 7.53% (naknada za januar); v marcu — 6.25% (še vedno +4.84 odstotkov nad produkcijo, predvideno po odobrenem letnem programu). V okviru prvomajskega tekmovanja se je napravilo do sedaj ca. 40%.

Delavci lesne industrije Stanislav Samsa so izboljšali delo pri strojih za izdelavo zabojev za 100%, tako da dva delavca, ki sta pri 8 urnem delu naredila 40 šopov sestavnih delov za zaboje, v istem času naredita sedaj 95 šopov. Obenem so znižali količino odpadkov za 15%.

Delavci in nameščenci so do sedaj opravili 361 prostovoljnih delovnih ur za sindikalni fond in za »Dijaški dom«. — Sklenili so, da bodo delali prostovoljno tri ure tedensko za socialno skrbstvo.

Tako vidimo, da se vse ljudstvo, posebno pa delavstvo prizadeva, da bi čim prej zacelili rane, ki jih je zadala vojna celotnemu gospodarstvu, da bi prebredli te prve povojne težkoče. Povsod zaznamujejo visoko storilnost in dvig proizvodnje.

TRI NOVE POSVETOVALNICE ZA MATERE IN OTROKE V SLOVENSKEM PRIMORJU

Tekom tedna prično poslovati pod vodstvom okrajnih zdravnikov tri nove posvetovalnice za matere in otroke, in sicer v Cerknem vsak ponedeljek od 2 do 4 popoldne v ambulanti v Cerknem; v Grgarju vsak četrtek od 9 do 10 dopoldne v okrajni ambulanti v Grgarju; v Čepovanu vsak petek od 10 do 11 dopoldne v ambulanti v Čepovanu oziroma v Dolu.

V posvetovalnicah bo na razpolago gotova količina vitamina D.

Z otvoritvijo teh treh posvetovalnic se je število materinskih in dečjih posvetovalnic, ki redno delujejo v coni B Slov. Primorja dvignilo na osem. Pa tudi tem bodo v kratkem sledile še druge.

Idrijski zadrugarji so zborovali

Preteklo nedeljo je bil v dvorani Mladinskega doma v Idriji članski zbor poslovalnic Okrajne gospodarske zadruge. Iz poročila predsednika upravnega odbora in člana nadzorstvenega odbora je razviden razmah in delovanje te zadruge, ki je bila pred 20 leti že na robu propada, vendar se je članom posrečilo premostiti razne ovire in ohraniti zadrugo vse do lanske jeseni, ko je prišlo do združitve vseh gospodarskih in konzumnih društev in zadrug v Idriji v eno skupno zadrugo pod imenom Okrajna gospodarska zadruga, ki je z novim letom 1946 že vpeljala enotno knjigovodstvo.

Da bo zadruga čim bolj ustrezala potrebam in željam vsega kmečkega ljudstva, se je na podlagi posvetovanj vseh delegatov iz okolice sklenilo ustanoviti poslovalnico za prodajo kmetskega orodja in strojev ter za nakup in prodajo kmečkih pridelkov. S tem bo našim kmetovalcem omogočena prodaja pridelkov po ustaljenih cenah, ki bodo v sorazmerju s cenami drugih življenjskih potrebščin.

Zadružna poslovalnica se je ustanovila tudi v Kanomlji in Godoviču.

Kar se tiče aktivnega premoženja, poseduje zadruga 10 raznih poslopij, ki pa so vsa potrebna večjih ali manjših popravil. Najprej bomo uredili poslopje v Spodnji Idriji in ustanovili Zadružni dom, kjer bomo uredili tudi dvorano za razne kulturne in druge prireditve.

Ker je bilanca poslovnega leta 1945 izkazala dokaj aktivnega premoženja, se je vsem zadružnim članom, ki so bili vpisani do konca leta 1944, pripisalo k njihovemu deležu po 500 lir. Čim bolj bodo člani podpirali in delali za zadrugo, več koristi bodo imeli od nje.

Zadruga skrbi za svoje člane; prispevala je 18.989 lir kot podporo za pomoči potrebne člane. 88.681 lir pa je dala ponovno na razpolago za socialno pomoč potrebnim zadružnikom. Obenem pa posveča Okrajna gospodarska zadruga vso skrb tudi drugim ustanovam. Tako je v minulem letu podarila RKS 10.000 lir in za Mladinski dom 10.000 lir.

Nadalje je članski zbor potrdil predlog, ki bo predložen v končno odobritev občnemu zboru Okrajne gospodarske zadruge, namreč, da z ozirom na dober finančni položaj in uspeh zadruge v preteklem letu ista podari za razne ustanove sledeče zneske:

za Mladinski dom 100.000 lir;
za Dijaški dom 100.000 lir;
za socialno skrbstvo 100.000 lir.

Iz tega poročila sledi, da so naši ljudje spoznali koristi skupnega zadružnega dela in se ga tudi dobro oprijeli.

Obnova cest na Idrijskem

Ko smo s prvim majem prevzeli nadzorstvo nad cestami indrijskega okraja, smo se znašli pred težko nalogo. Po večletnem zanemarjenju celega cestnega omrežja, so se nahajale ceste v obupnem stanju, okrajni odsek za gradnjo in obnovo pa brez vsakega orodja in materiala ter brez delavstva.

Okupator ni prizanesel cestam, bile so v gotovih krajih neprehodne zaradi miniranja. Na skupni dolžini vsega omrežja, ki je znašalo 108 km, je bilo 329 m popolnoma uničenega opornega zidu. Popravili smo vse to in tako zagotovili avtomobilski promet. Delavstvo je pri tem napravilo 554 prostovoljnih delovnih ur. Tudi prebivalstvo vsega okraja je razumelo, da bo rabilo odslej ceste za svojo uporabo, zato je priskočilo na pomoč in napravilo pri razpeljevanju raznega materiala 823 udarniških ur. Pri vsem pa nam je pomagala tehnična baza komande mesta Idrija.

Med mostovi in mostišči sta bila dva popolnoma uničena, trije pa deloma. Nadomestili smo jih z lesenimi.

Tudi glede strojev smo se znašli v obupnem stanju. Dobili smo sicer štiri traktorje s plugi za oranje snega, med temi enega popolnoma uničenega, tri pa pokvarjene. Treba je bilo misliti na zimo. Vrgli smo se na delo in popravili dva traktorja do uporabljivega stanja. Poleg teh smo našli tudi dva cestna valjarja (18-tonska na parni pogon) 30% pokvarjena. Popravili smo enega s pomočjo tehnične baze TVP, drugi je še v popravilu. Delavci so pri tem popravilu pokazali veliko požrtvovalnosti, kajti nabava raznih strojnih delov je bila otežkočena.

Preskrbeli smo tudi precejšnjo količino raznega orodja, tako da danes delavstvo razpolaga s potrebnim orodjem in pripomočki.

Napravili smo gramoza v zadostni količini za pomladansko in jesensko posipanje, največ z delovno močjo samih cestarjev.

Ko je meseca decembra 1945 zapadel sneg, je nadzorstvo in poleg tega delavstvo uporabilo vse moči in držalo promet odprt vse dni. Sektor iz Črnega vrha do Cola je v tem oziru najtežji.

Poleg tega pa delavstvo ni pozabilo nalog, ki mu jih današnja doba nalaga. S pričetkom meseca januarja smo ustanovili svojo sindikalno podružnico ,ki je takoj pričela z delovanjem. Tudi na tem polju je delavstvo pokazalo veliko zanimanje za skupnost, kljub temu, da je raztreseno po vsem okraju ter oddaljeno po več ur od centra.

V tem okviru je darovalo od svoje mesečne plače v januarju eno dnino za »Primorsko delavsko enotnost«, zavedajoč se pomena svojega lista. Z nabiralno akcijo se je spomnilo tudi tovarišev v coni A, ki zaradi svoje zavednosti in vztrajnosti trpe po zaporih. Ob priliki smrti nekega pomočnika se je nabiralo v pomoč vdovi, ki je ostala brez sredstev, z enim otrokom.

Povsod delo in obnova

Na mladinskem sestanku v Landolu pri Postojni si je mladina v prvomajskem tekmovanju zadala sledeče naloge v zvezi z obnovitvenimi deli:

Izorali bomo eno njivo, jo pognojili in na njej nasadili krompir in fižol. Očistili bomo vse vaške vodnjake blata ter druge nesnage — s tem bomo pognojili njivo. Potrebni krompir in fižol bomo nabrali med prebivalstvom. Ves pridelek v jeseni pa bomo oddali v prid partizanskim sirotam.

Pripravili bomo prireditev, izkupiček pa porabili za nabavo knjig za našo knjižnico.

Uredili bomo mladinski dom. Vrt pred njim bomo primerno očistili in pripravili za nasaditev zelenjave, katero bomo potem oddajali v vojaško bolnišnico na Velikem Otoku pri Postojni.

Napravili bomo osem študijskih sestankov in šest pevskih vaj.

Izvedli bomo nabiralno akcijo za revne družine v okraju, in sicer s pritrganjem treh obrokov hrane vseh prebivalcev naše vasi.

Vse to bomo napravili z največjo vnemo in edinim namenom — priključitve Primorske k Titovi Jugoslaviji.

Kanalski lom

Na zbranem zboru volivcev smo obravnavali predvsem razdelitev podpor in ugotavljali, v kolikor so vaščani podpore potrebni. Vsi vaščani so pri tem sodelovali. Nekateri, ki so do sedaj dobivali podpore, so bili črtani, po drugi strani pa je bilo vpisanih v seznam nekaj novih upravičencev, ki so podpore resnično potrebni.

Na istem zboru je bilo tudi soglasno sklenjeno, da bodo vsi vaščani s prostovoljnim delom popravili in uredili pota po vasi in bližnji okolici. Naša mladina je sklenila, da ne sme ostati neobdelan prav noben košček zemlje in če lastniki ne bodo obdelali vse svoje zemlje, jo bo obdelala naša mladina s prostovoljnim delom.

»Primorska borba« izhaja tedensko v Ajdovščini. — Urejuje Albreht Roman.